

Sociale Inlichtingen- en
Opsporingsdienst
*Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid*

Jaarverslag **SIOD** 2009

Inhoud

Dit is de SIOD	2
De SIOD in 2009	4
Ontwikkelingen 2009	6
Speciale aandacht voor bestrijding arbeidsuitbuiting	
De SIOD kan opsporingsondersteuning bieden aan gemeenten	
Schoning van geheimhoudersinformatie	
Nieuwe organisatiestructuur voorziet in betere informatievoorziening	
Resultaten opsporing	8
Intake en selectie	
Opsporingonderzoeken	
Herkomst afgeronde opsporingsonderzoeken	
Onrechtmatig verkregen voordeel	
Resultaten vanuit een ander perspectief	12
Faciliteerders	
Criminele samenwerkingsverbanden	
Uitzendbureaus	
Belangrijkste sectoren en fraudeconstructies	
Rechterlijke uitspraken in een aantal SIOD-zaken	13
Katern: Arbeidsuitbuiting	15
Professioneel en gericht opsporen	22
Beleidsturing	
Informatiegestuurde opsporing	
Recherchewerkwijzer	
Programma Versterking Opsporing	
Criminele Inlichtingen Eenheid	
Digitaal Expertise Centrum	
Samen staan we sterk	26
Uitbreiding van het SIOD-netwerk	
Decentrale aanpak georganiseerde misdaad	
Samenwerking bijzondere opsporingsdiensten	
Klachtencommissie	
Diensten voor derden	28
SIOD ondersteunt gemeenten	
Verwerken en doorzetten van meldingen van Informatieknoppunt SZW	
Onderzoek verricht naar uitwonendenbeurs voor OCW	
Uitvoeren van risicoanalyses voor interventieteams	
Profielen ontwikkeld ter ondersteuning van interventieteams	
Opsporingstaak ten behoeve van Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers	
Afkortingen	32

Dit is de SIOD

De Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) is de bijzondere opsporingsdienst van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De SIOD bestrijdt fraude en georganiseerde criminaliteit binnen de keten van werk en inkomen en vormt het strafrechtelijk sluitstuk binnen deze keten. De SIOD richt zich binnen dit domein van werk en inkomen op bestrijding van arbeidsmarktfraude, illegale tewerkstelling, uitbuiting, (georganiseerde) uitkeringsfraude, fraude met arbeidsgerelateerde subsidies en opsporing binnen het gemeentelijk domein.

De SIOD maakt zijn keuzes op basis van informatie en onder invloed van beleidsmatige prioriteiten. Hij realiseert beoogde maatschappelijke effecten in samenwerking met partners binnen de keten van werk en inkomen en met opsporingspartners. De uitvoering van opsporingsonderzoeken vindt plaats onder gezag van een officier van justitie van het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie.

De SIOD levert een bijdrage aan maximalisering van het nalevingsniveau van SZW-wet- en regelgeving. Als de bijzondere opsporingsdienst van SZW draagt de SIOD bij aan handhaving van de normen die zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. Opsporing corrigeert de overtreding zelf, maakt afstraffing mogelijk en heeft een preventieve werking die naleving bevordert. Deze normbevestiging draagt ten eerste bij aan het behoud van het maatschappelijk draagvlak voor het stelsel van sociale zekerheid, en ten tweede aan een integer functionerende arbeidsmarkt, waarin oneerlijke concurrentie tussen werkgevers en verdringing van 'reguliere' arbeid als gevolg van frauduleuze constructies worden bestreden.

De SIOD in 2009

De SIOD heeft in 2009 speciaal aandacht besteed aan het bestrijden van arbeidsuitbuiting. Het gaat hier namelijk om een zeer ernstig misdrijf. Uitbuiting van werknemers is strijdig met mensenrechten, met onze Grondwet en het stelsel van sociale zekerheid dat juist is ontwikkeld om rechten van werknemers veilig te stellen. Het heeft dan ook maatschappelijke en politieke prioriteit. In het hart van dit jaarverslag wordt een apart katern gewijd aan nationale en internationale ontwikkelingen op het gebied van de bestrijding van arbeidsuitbuiting.

De rechtbank Den Haag heeft op 3 mei 2010¹ uitspraak gedaan in een opzienbarende arbeidsuitbuitingszaak. Voor de meervoudige kamer stonden afgelopen voorjaar zes verdachten terecht; de hoofdverdachte is veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van vier jaar. Hij had illegale werknemers ondergebracht op de bovenverdieping van een woonhuis en onder primitieve omstandigheden aan het werk gezet. De rechtbank sprak in haar vonnis onder andere over “schaamteloze uitbuiting” en “moderne slavernij”. Het strafrechtelijk onderzoek dat hieraan vooraf is gegaan heeft in 2009 een fors beslag gelegd op de inzet en capaciteit van de SIOD.

De SIOD heeft zichzelf in 2009 een spiegel voorgehouden: zijn wij volledig toegerust om onze rol bij de bestrijding van arbeidsuitbuiting waar te maken? Wij hebben hiervoor een actieprogramma ontwikkeld om het intake- en selectieproces, de analysewerkzaamheden, inzet van digitale recherche, de criminele inlichtingeneenheid, de uitvoering en aansturing van opsporingsonderzoeken zelf en beleidsmatige activiteiten op dit domein zo optimaal mogelijk op elkaar aan te laten sluiten, zodat criminele netwerken effectief worden aangepakt en slachtoffers goed worden opgevangen. De uitvoering van het actieprogramma heeft zijn doorloop in 2010 en 2011.

De intensieve inzet op arbeidsuitbuiting is er mede oorzaak van dat het aantal afgeronde onderzoeken en de opbrengsten lager uitvallen dan in 2008. Overige oorzaken zijn de inzet op het schonen van geheimhoudersinformatie en personele onderbezetting als gevolg van moeilijk vervulbare vacatures.

De SIOD-organisatie ziet er vanaf 1 januari 2009 anders uit. Het proces van intake- en selectie is gestroomlijnd en volledig informatiegestuurd. De faciliteiten om digitaal te reageren zijn sterk verbeterd. De SIOD beschikt sinds begin 2009 over een geavanceerde ICT-technologie, waarmee plaatsonafhankelijk werken mogelijk is geworden.

Op 1 juli 2009 is het Besluit Wet politiegegevens BOD'en in werking getreden. Hiermee geldt de Wet politiegegevens ook voor de verwerking van opsporingsgegevens bij de bijzondere opsporingsdiensten en is er een gezamenlijk wettelijk kader waarbinnen informatie-uitwisseling mogelijk is.

Inmiddels bereidt de SIOD zich – met de Arbeidsinspectie en de Inspectie Werk en Inkomen – voor op de komst van een Inspectie SZW. Binnen dit nieuwe inspectoraat-generaal zullen op termijn inspectie, toezicht en opsporing onder één dak worden samengebracht.

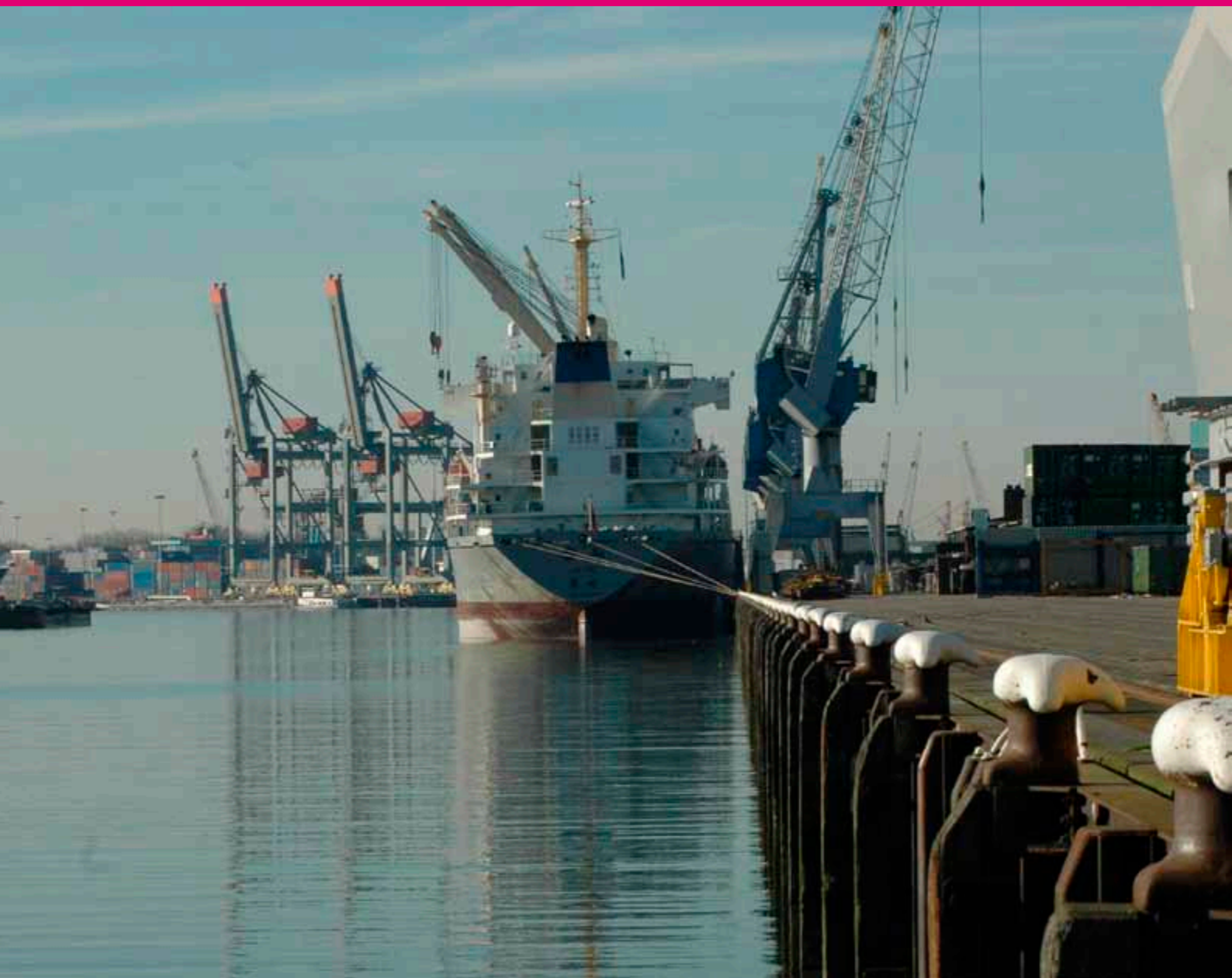
Nico Laagland

Directeur SIOD

.....
¹ LJN/BM3374, 09/993034-09

Ontwikkelingen 2009

- De SIOD geeft speciale aandacht aan de bestrijding van arbeidsuitbuiting.
- Gemeenten kunnen voortaan de SIOD inschakelen bij de opsporing van uitkeringsfraude.
- De SIOD screent alle onderzoeksdossiers op mogelijke 'geheimhoudersinformatie'.

Speciale aandacht voor bestrijding arbeidsuitbuiting

De SIOD heeft in 2009 meerdere onderzoeken gedraaid naar arbeidsuitbuiting. Bij het bestrijden van arbeidsuitbuiting zoekt de SIOD de samenwerking met partners in binnen- en buitenland.

De SIOD heeft geparticipeerd in een project waarbij onderzoek naar uitbuiting in de Chinese beauty-branche centraal stond. De opsporingsinformatie uit dit project is via Europol gedeeld met de Europese lidstaten.

In een apart katern Arbeidsuitbuiting, in het hart van dit jaarverslag, wordt hierop nader ingegaan (vanaf pagina 15).

SIOD kan opsporingsondersteuning bieden aan gemeenten

Gemeenten kunnen zich tot de SIOD wenden om samen bijstandsfraude effectief te bestrijden. Allereerst kan de SIOD alle strafrechtelijke onderzoeken uitvoeren voor gemeenten. De gemeente blijft verantwoordelijk voor de handhaving van de regels; de SIOD verzorgt de strafrechtelijke opsporing.

De SIOD en de gemeente Arnhem hebben in 2009 een succesvolle pilot omgezet in een structurele samenwerking. In de loop van het jaar zijn ook gesprekken gevoerd met de Sociale Dienst Drechtsteden, die begin 2010 hebben geleid tot het ondertekenen van een dienstverleningsovereenkomst.

Daarnaast kan de SIOD ondersteuning bieden door digitale expertise of risicoanalyse uit te voeren voor gemeenten.

(Zie verder pagina 29.)

Schoning van geheimhoudersinformatie

Verdachten mogen niet worden benadeeld door in opsporingsonderzoeken gebruik te maken van vertrouwelijke informatie die door de verdachte met bijvoorbeeld advocaten of artsen wordt gewisseld.

Naar aanleiding van het niet-ontvankelijk verklaren van het Openbaar Ministerie in een opsporingsonderzoek hebben alle bijzondere opsporingsdiensten een grote screenings- en schoningsactie ondernomen naar de aanwezigheid van deze zogenoemde 'geheimhoudersinformatie'. Voor de uitvoering van dit project is – daar waar dat mogelijk was – tijdelijk het primaire proces stilgelegd.

Alle onderzoeksdossiers zijn fysiek geschoond op geheimhoudersinformatie en het resultaat is via een verantwoordingsproces-verbaal aangeboden aan het Functioneel Parket. Om de screening naar de toekomst toe goed te regelen, is een speciaal protocol opgesteld dat is vertaald in de werkinstructies.

Betere informatievoorziening door nieuwe organisatiestructuur

Per 1 januari 2009 is de nieuwe organisatiestructuur van de SIOD geïmplementeerd. Deze bestaat uit twee regionale rechercheafdelingen en een afdeling Informatie & Intelligence (I&I) waarbinnen de volledige informatievoorziening voor het primaire proces is georganiseerd. Hierdoor sluiten de recherche en I&I beter op elkaar aan en wordt ingespeeld op de taakstelling 'Vernieuwing Rijksdienst'.

De verantwoordelijkheid voor de beleidsmatige en juridische ondersteuning en de bedrijfsvoering is belegd binnen respectievelijk de afdeling SKO (Strategie, Ketensamenwerking en Opsporingsondersteuning) en de afdeling PCIB (Planning, Control en Interne Bedrijfsontwikkeling).

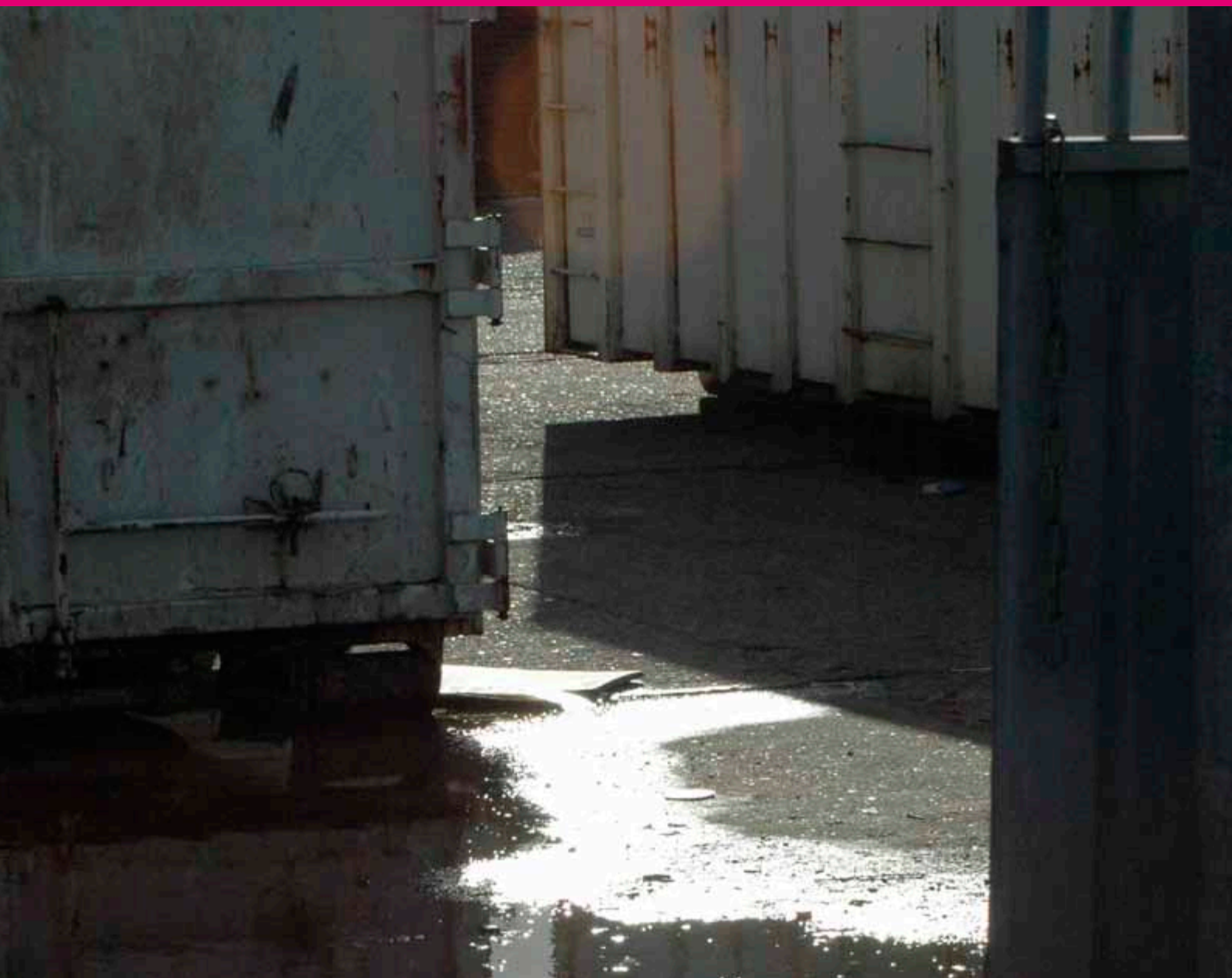
Op 1 januari 2009 bedroeg de formatie 314 fte, op 31 december 2009 326 fte². Met een gemiddelde bezetting van 269 fte was in 2009 sprake van een aanzienlijke onderbezetting die vooral het gevolg is geweest van moeilijk vervulbare vacatures. Met name de rechercheafdelingen hebben hiervan hinder ondervonden.

In het voorjaar van 2009 is een grootschalige wervingscampagne in gang gezet om de personele bezetting weer op peil te brengen. Met deze campagne heeft de SIOD dertig nieuwe rechercheurs en recherchemedewerkers aangetrokken.

.....
² Deze toename is toe te schrijven aan de formatie-uitbreiding van 20 fte als gevolg van de bundeling van opsporingstaken van UWV en SVB bij de SIOD.

Resultaten opsporing

- De SIOD rondt 48 opsporingsonderzoeken af.
- Daarbij stelt de SIOD voor € 14,6 miljoen aan onrechtmatig verkregen voordeel vast.
- Aan het Openbaar Ministerie zijn 137 verdachten ter vervolging aangeboden.
- Bij deze onderzoeken zijn in totaal 44 zogeheten ‘faciliteerders’ betrokken.
- Bijna een kwart van alle verdachte personen is betrokken bij een crimineel samenwerkingsverband.

In dit hoofdstuk staat de afhandlingsprocedure van signalen en meldingen beschreven, waarna de resultaten van de opsporing nader worden toegelicht. Na de intake- en selectiefase kan een opsporingsonderzoek volgen. Vervolgens worden na een afgerond onderzoek de verdachten ter vervolging aangeboden aan het Functioneel Parket (FP) van het Openbaar Ministerie. De SIOD richt een deel van zijn onderzoeken op vooraf bepaalde bedrijfssectoren. In verschillende zaken heeft de rechtbank de verdachten veroordeeld tot gevangenisstraffen.

Intake en selectie

Van fraudesignaal tot melding

Alle fraudesignalen komen binnen bij de Infodesk van de SIOD. In 2009 heeft de SIOD 534 signalen ontvangen tegen 429 in 2008. De SIOD-Infodesk veredelt de fraudesignalen met informatie uit een aantal standaardbronnen. Vervolgens worden de signalen gewogen en beoordeeld op kwaliteit, beleidsmatige wenselijkheid, doelmatigheid en mogelijke haalbaarheid.

In 2009 hebben 211 van de 534 signalen geleid tot meldingen aan het SIOD-team Projectvoorbereiding.

Van melding tot preweegdocument

Het team Projectvoorbereiding neemt de geselecteerde meldingen in behandeling, veredelt deze en legt ze als een 'preweegdocument' voor aan het Centraal Selectie Overleg (CSO). In het CSO voeren het Functioneel Parket (FP) en de SIOD een eerste gezamenlijke beoordeling uit aan de hand van het preweegdocument. Deze beoordeling is primair beleidsmatig van aard: is het zinvol dat de SIOD deze zaak gaat uitvoeren gezien de taakopdracht van de SIOD en de beleidsmatige prioriteiten die mede door SZW-directies zijn gesteld?

In 2009 zijn 58 veredelde meldingen als preweegdocument voorgedragen voor een eerste toets in het CSO.

Van preweegdocument tot projectvoorstel

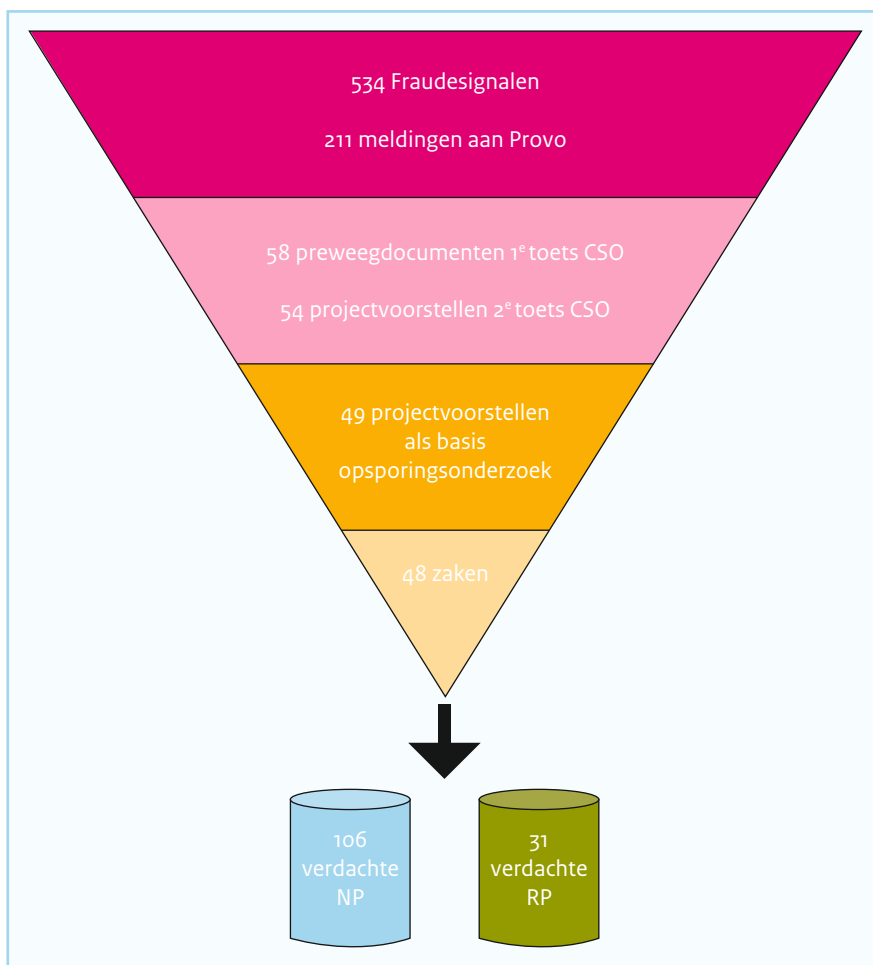
Na accordering door het CSO werkt het team Projectvoorbereiding de goedgekeurde preweegdocumenten in overleg met het FP op tot projectvoorstellen. Het projectvoorstel is een document dat erop is gericht de strafrechtelijke haalbaarheid en de noodzakelijke capaciteit voor de zaak inzichtelijk te maken. Uiteindelijk wordt het projectvoorstel opnieuw aan het CSO aangeboden.

In 2009 zijn er 54 preweegdocumenten goedgekeurd en verder opgewerkt tot een projectvoorstel.

Van projectvoorstel tot opsporingsonderzoek

Na een positieve beslissing van het CSO wordt de zaak overgedragen aan een recheteam dat het opsporingsonderzoek start.

In 2009 zijn 49 projectvoorstellen geschikt bevonden om als basis te dienen voor een te starten opsporingsonderzoek.

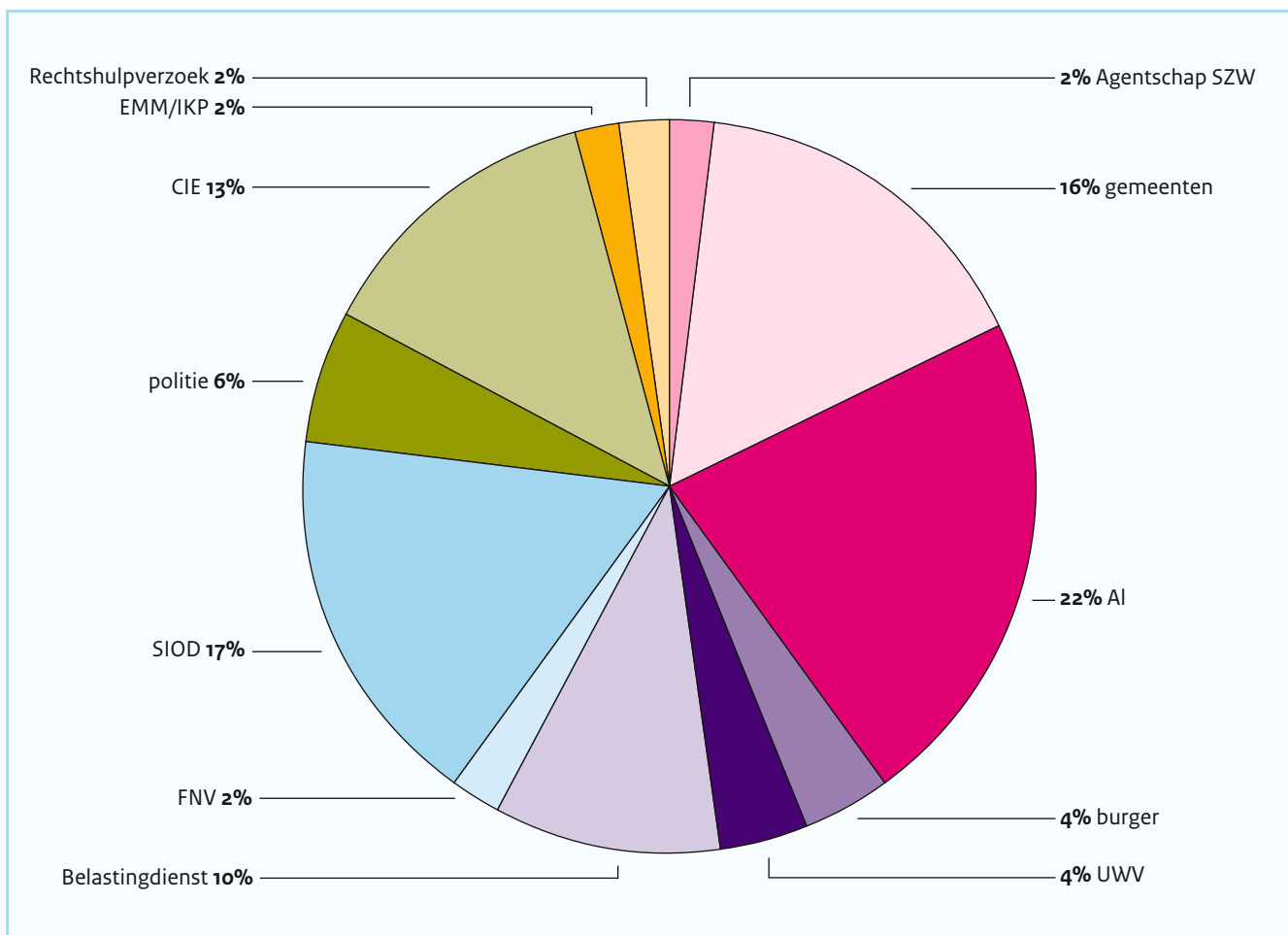
Figuur 1. Resultaten 2009

Opsporingsonderzoeken

De SIOD heeft in 2009 48 opsporingsonderzoeken afgerond (2008: 77). Er zijn 106 verdachte natuurlijke personen (NP) en 31 verdachte rechtspersonen (RP) ter vervolging aangeboden aan het FP of het lokaal parket. In 2009 zijn 25 onderzoeken afgebroken en per 31 december 2009 waren er 47 lopende onderzoeken.

De redenen voor de afname van het aantal afgeronde opsporingsonderzoeken liggen met name in de grote inzet van capaciteit op twee arbeidsuitbuitingszaken waarvan er één pas in 2010 zal worden afgerond, het project schoning geheimhoudersgesprekken en de personele onderbezetting bij de recherche.

Het Ministerie van SZW en het Openbaar Ministerie hebben in totaal dertien persberichten uitgebracht over SIOD-onderzoeken.

Figuur 2. Afgeronde onderzoeken naar melder in procenten.

Herkomst afgeronde opsporingsonderzoeken

Afgeronde onderzoeken die zijn gestart op grond van meldingen van andere instanties, komen in 2009 vooral van de Arbeidsinspectie (AI), de Belastingdienst, politie en gemeenten. Daarnaast is een aanzienlijk aantal zaken (in totaal 30%) voortgekomen uit SIOD-restinformatie van andere opsporingsonderzoeken en CIE-informatie (Criminele Inlichtingen Eenheid).

Onrechtmatig verkregen voordeel

In 2009 heeft de SIOD bij de opsporing voor € 14,6 miljoen aan onrechtmatig verkregen voordeel vastgesteld. Dit ligt lager dan de opbrengsten in 2008. Ook hier is het geringe aantal zaken van invloed. De financiële opbrengsten van de SIOD fluctueren bovendien jaarlijks.

	2009 miljoen €	2008 miljoen €
Uitkeringsfraude	1,3	3,3
Premiefraude	0,3	0,8
Subsidiefraude	3,6	0,4
Fiscaal nadeel	3,7	12,2
Maatschappelijk nadeel ³	5,6	10,4
Totaal	14,6 ⁴	27,1

³ Met maatschappelijk nadeel wordt bedoeld: opbrengsten uit strafrechtelijke financiële onderzoeken, andere ontnemingsvormen en de veronderstelde opbrengst die voortvloeit uit opgespoorde identiteitsfraude.

⁴ Door afrondingsverschillen is het totaal anders dan de som der delen.

Resultaten vanuit een ander perspectief

Faciliteerders

Faciliteerders zijn personen die op enigerlei wijze dienstverlenend en/of ondersteunend zijn aan het strafbare feit. Zij maken sommige typen van criminaliteit eenvoudiger te plegen op basis van kennis, vaardigheden of middelen. Faciliteerders kunnen zowel bewust als onbewust deelnemen aan het plegen van strafbare feiten.

In 2009 zijn bij de afgeronde strafrechtelijke onderzoeken 44 faciliteerders betrokken. Van hen is de helft als verdachte aangemerkt (22) waarbij het in zeven gevallen om administrateurs en boekhouders gaat.

Criminele samenwerkingsverbanden

Bijna een kwart van alle verdachte natuurlijke personen in 2009 is betrokken bij een crimineel samenwerkingsverband. Informatie over criminele samenwerkingsverbanden (CSV) wordt verzameld door de Nationale Recherche en gebruikt voor het ontwikkelen van een Nationaal en een Europees Dreigingsbeeld.⁵

Uitzendbureaus

In 2009 hadden tien (19%) van de SIOD-opsporingsonderzoeken betrekking op de uitzendbranche. Hierbij zijn dertien uitzendbureaus als verdachte aangemerkt, waarvan drie gecertificeerde ondernemingen. Tegen achttien verdachte natuurlijke personen is proces-verbaal opgemaakt. In twee CSV's maken uitzendbureaus deel uit van het criminele samenwerkingsverband.

Belangrijkste sectoren en fraudeconstructies

Naast de uitzendsector waren de schoonmaak en de bouwnijverheid de sectoren waar de meeste onderzoeken plaatsvonden.

In 2009 waren de belangrijkste fraudeconstructies waar de SIOD in zijn onderzoeken tegenaan liep het maskeren van het feitelijk dienstverband (15%), het doen van onvolledige/onjuiste loonopgave (27%), het grijs/zwart werken (38%) en het verzwijgen van inkomen (10%).

⁵ Een CSV moet voldoen aan een aantal criteria. Er zijn vier verplichte criteria:

- meer dan twee personen;
- strafbaar feit waarop vier of meer jaar straf is bedreigd;
- structureel van aard;
- wederrechtelijk verkregen voordeel van meer dan € 250.000,-.

Naast deze vier criteria moet een CSV ook voldoen aan ten minste twee van de volgende criteria: een specifieke taakverdeling, sanctionering ten behoeve van gehoorzaamheid/loyaliteit, internationaal actief, gebruikmaking van geweld/intimidatie buiten het CSV, banden met rechtspersonen, inkomsten worden witgewassen en gebruikmaking van corrumperende contacten.

Georganiseerde identiteitsfraude en fictieve dienstverbanden

Naar aanleiding van een aangifte van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) heeft de SIOD strafrechtelijk onderzoek verricht naar het illegaal tewerkstellen van grote aantallen buitenlandse werknemers en uitkeringsgerechtigden in de land- en tuinbouwsector. Hiervoor was een constructie opgezet van 44 bv's die hoofdzakelijk geleid werden door dezelfde natuurlijke personen. Werknemers werkten veelal op andermans identiteit om de illegaliteit af te schermen en het uitkeringsrecht niet in gevaar te brengen. Ook werd gebruik gemaakt van tientallen zogenaamde zzp'ers, die feitelijk tot het normale personeelsbestand behoorden. Werkzaamheden en inkomsten van buitenlandse werknemers en uitkeringsgerechtigden zijn niet gemeld bij het UWV en de Belastingdienst, waardoor premiefraude, belastingfraude en uitkeringsfraude ontstond. De verdachten hadden op basis van tientallen fictieve arbeidscontracten en loonstroken bij de IND verblijfsvergunningen aangevraagd voor partners van werknemers en derden. Hierdoor verkregen vreemdelingen een legale status op onrechtmatige gronden. Tevens werden opgebouwde uitkeringsrechten op basis van fictieve dienstverbanden ook daadwerkelijk benut.

Rechterlijke uitspraken in een aantal SIOD-zaken

Smokkel van Filippijnse vrouwen

De rechtbank in Haarlem heeft een echtpaar uit Hoofddorp een gevangenisstraf opgelegd van 3,5 jaar, waarvan 1,5 jaar voorwaardelijk, voor het smokkelen van tientallen vrouwen uit de Filippijnen. De SIOD heeft, na een telefonische tip via Meld Misdaad Anoniem, in samenwerking met de Vreemdelingenpolitie Kennemerland het strafrechtelijk onderzoek uitgevoerd. Het paar liet de vrouwen op een toeristenvisum naar Nederland komen en bracht hen daarna naar Italië. De twee zouden in vier jaar tijd € 300.000 hebben verdiend aan de criminele activiteiten. De Filippijnse vrouwen betaalden enkele duizenden euro's aan het Hoofddorps echtpaar voor hun reis via Nederland naar Italië. De Italiaanse autoriteiten zijn hiervan in kennis gesteld. Het echtpaar kreeg hulp van zogenoemde 'garantstellers', die tegen betaling hun diensten verleenden bij het verkrijgen van een visumaanvraag. Ook zij zijn vervolgd. De Hoofddorpers hebben in de loop van de jaren een flink aantal bezittingen weten te vergaren, waaronder een hotel op de Filippijnen. Op een deel van deze bezittingen, roerende en onroerende zaken, is beslag gelegd.

Illegale tewerkstelling in Chinees restaurant

In een SIOD-onderzoek uit 2008 naar een Chinees restaurant waar illegalen werden tewerkgesteld en gehuisvest is de formele eigenaar veroordeeld tot 360 dagen gevangenisstraf (met aftrek van voorlopige hechtenis) met een proeftijd van twee jaar en een werkstraf van 240 uur. De feitelijke eigenaar krijgt een gevangenisstraf van 24 maanden (met aftrek), een geldboete van € 20.000,- en een werkstraf van 240 uur opgelegd. De feitelijk leidinggevende is een gevangenisstraf van 18 maanden (met aftrek van voorlopige hechtenistijd), een geldboete van € 20.000,- en een werkstraf van 240 uur opgelegd.

Hoger beroep tegen uitzendbureau

De SIOD heeft in 2004 een strafrechtelijk onderzoek verricht naar een uitzendbureau dat onder andere illegalen in dienst had die werkten op andermans identiteit. De drie verdachten gingen na de uitspraak in eerste aanleg in hoger beroep, maar zijn opnieuw veroordeeld nagenoeg conform de eis in eerste aanleg. De eigenaar van het uitzendbureau is veroordeeld tot twaalf maanden gevangenisstraf waarvan vier voorwaardelijk, zijn boekhouder tot vijf maanden gevangenisstraf met aftrek van voorarrest. De vrouw van de eigenaar – zij had een WW-uitkering verkregen op grond van door anderen op haar identiteit gewerkte uren – kreeg een werkstraf van tachtig uur opgelegd.

Mensensmokkel en illegale tewerkstelling Chinezen in nagelstudio's en massagesalons

Onder leiding van het Functioneel Parket heeft de SIOD een strafrechtelijk onderzoek verricht naar vier verdachten inzake het illegaal tewerkstellen, huisvesten en uitbuiten van Chinese werknemers in nagelstudio's en massagesalons.

De rechtbank Den Haag heeft de volgende straffen opgelegd: achttien maanden waarvan negen voorwaardelijk voor de drie hoofdverdachten; negentig uur dienstverlening waarvan dertig uur voorwaardelijk voor één verdachte.

De rechtbank heeft bewezen verklaard dat de verdachten zich schuldig hebben gemaakt aan de smokkel en huisvesting van kwetsbare personen (illegale Chinezen) door hen onder andere in ruil voor voedsel en onderdak dan wel een zeer geringe geldelijke vergoeding lange werkdagen te laten maken in nagelstudio's en massagesalons. De werkzaamheden bestonden uit het verrichten van massage, doch ook het verrichten van seksuele handelingen, al dan niet in opdracht van de verdachten. Doordat de Chinezen illegaal in Nederland waren en vrijwel allen in China een schuld waren aangegaan om naar Nederland te kunnen komen, is door de verdachten misbruik gemaakt van de kwetsbare positie waarin de betreffende personen verkeerden.

Daarnaast heeft de rechtbank bewezen verklaard dat verdachten zich strafbaar hebben gemaakt aan deelname aan een criminele organisatie.

Gevangenisstraf eigenaar wasserij wegens mensensmokkel

De rechtbank te Amsterdam heeft de eigenaar van een wasserij in de hoofdstad zes maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf met aftrek van de voorlopige hechtenis opgelegd en € 40.000,- boete. De verdachte heeft zich schuldig gemaakt aan het te werk stellen van illegalen. De ondernemer is veroordeeld op grond van de artikelen 197a, b en c en 225 lid 1 en 2 wetboek van strafrecht (resp. mensensmokkel, werkverschaffing illegalen, valsheid in geschrifte). De officier van justitie had zes maanden onvoorwaardelijk en € 10.000,- boete geëist. De SIOD te Amsterdam heeft het strafrechtelijk onderzoek uitgevoerd.

De meervoudige kamer in de rechtbank rekende het de verdachte zwaar aan dat hij misbruik heeft gemaakt van de kwetsbare positie waarin de illegalen verkeerden. Ook legde de rechter de nadruk op het winstbejag. Mede hierdoor viel het vonnis hoger uit dan de eis. De illegalen werkten zes dagen per week en twaalf uren per dag voor een loon van € 2,80 per uur. Hun arbeidsomstandigheden waren zwaar: het was erg heet in de wasserij en er werden veel chemicaliën gebruikt.

Fraude door re-integratiecoach

Na aangifte door UWV heeft de SIOD strafrechtelijk onderzoek gedaan naar een UWV-re-integratiecoach. De coach bleek steeds re-integratieopdrachten uit te besteden aan hetzelfde bedrijf, het bedrijf dat daartoe speciaal was opgezet door de re-integratiecoach. De verdachte zorgde ervoor dat de re-integratieplannen die hij middels zijn eigen bedrijf had gemaakt, in de systemen van het UWV werden goedgekeurd. Daarna factureerde hij namens zijn eigen bedrijf het UWV voor verleende diensten en accepteerde deze facturen in de systemen van het UWV als re-integratiecoach, waarna het UWV overging tot betaling. Voor de genoemde werklozen deed hij nagenoeg niets. Op deze wijze heeft de re-integratiecoach ruim € 450.000,- van het UWV ontvangen. De hoofdverdachte is veroordeeld tot tweehonderd uur dienstverlening en een half jaar voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van twee jaar. De rechter heeft bij deze uitspraak verdisconteerd dat UWV tot terugvordering zal overgaan. UWV had de re-integratiecoach reeds ontslagen toen zijn handelwijze aan het licht kwam.

Katern

Arbeidsuitbuiting

Lowest on the food chain

We produce cheap food. Without fair prices will there ever be fair working conditions?

[Onderaan de voedselketen - Mensen willen hun voedsel zo goedkoop mogelijk. Zullen er ooit eerlijke werkomstandigheden zijn zonder redelijke prijzen?]

Op 18 oktober 2009 is, op de Europese dag tegen mensenhandel, op het Plein te Den Haag een fototentoonstelling geopend met schrijnende impressies van arbeidsuitbuiting. Het project was uitgevoerd door de fotografe Kay Chernush, in opdracht van BlinN (Bonded Labour in the Netherlands). Deze organisatie ondersteunt slachtoffers van mensenhandel.

Foto © Kay Chernush

Mensenhandel is een ernstig delict. Wereldwijd vallen jaarlijks naar schatting 2,45 miljoen mensen ten prooi aan dit misdrijf. Mensenhandel heeft het oogmerk om iemand uit te buiten en wordt gekenmerkt door onvrijwilligheid van de betrokkene (in tegenstelling tot bijvoorbeeld mensensmokkel). Het wordt wel ‘moderne slavernij’ genoemd en kan plaats vinden op verschillende manieren, namelijk door onder dwang seksuele diensten te laten verrichten, door ‘reguliere’ arbeid of diensten te laten verrichten, door organen of weefsel of bloedproducten van betrokkene te verhandelen, door onder dwang kruimeldiefstal te laten begaan, of onder dwang te laten bedelen. Daarvoor worden mensen geronseld, getransporteerd, gehuisvest, tewerkgesteld, van een andere identiteit voorzien, enzovoort.

Het uitbuiten van werknemers in een arbeidssituatie is strijdig met internationale mensenrechten, de Grondwet en het stelsel van sociale zekerheid dat immers ontwikkeld is om bepaalde rechten van werknemers zeker te stellen en volledige afhankelijkheid van de werkgever tegen te gaan. Het is bovendien een misdrijf dat de psychische en fysieke gezondheid van degene die de arbeid verricht of dienst levert ernstig kan schaden. Uitbuiting treft de zwakkeren op de arbeidsmarkt, zoals illegalen, minderjarigen, au pairs, stagiairs of werknemers die in beginsel bereid zijn voor laag loon te werken. Vanuit het kader van sociale zekerheid en handhaving (het domein werk en inkomen) kan de uitbuiting samenhangen met overtredingen van de arbo-wetgeving (veiligheid op werkplek), ATW (lange werktijden), AWr (zwart loon), Wav (inzet illegalen), WML (minimumloon), overtreding van immigratiewetgeving alsook commune delicten zoals geweld, bedreiging en afpersing. Het vindt plaats in sectoren waar behoefte is aan ongeschoolde arbeid, zoals horeca, voedselverwerking, landbouw, transport en de uitzendbranche. In België, in arbeidsmarktopzicht vergelijkbaar met Nederland maar met aanmerkelijk meer ervaring in de bestrijding van arbeidsuitbuiting, is de helft van het geregistreerd aantal slachtoffers mensenhandel afkomstig uit andere sectoren dan de prostitutie.

Het jaar 2009 was zowel internationaal als nationaal een belangrijk jaar voor de bestrijding van mensenhandel in het algemeen, en de aanpak van uitbuiting via arbeid of diensten in het bijzonder. De SIOD heeft hieraan op verschillende niveaus een bijdrage geleverd. Op nationaal en Europees niveau zijn initiatieven ontplooid ten aanzien van de bestrijding van mensenhandel.

Internationaal

Op 25 maart 2009 verscheen het eerste voorstel van de Europese Commissie voor een nieuw Kaderbesluit, getiteld ‘Council Framework decision on preventing and combating trafficking in human beings, and protecting victims’. Hiermee was meteen duidelijk hoe de lidstaten voortaan uitvoering dienen te geven aan de bestrijding van mensenhandel: de rechten en de positie van het slachtoffer moeten altijd voorop staan.

Een SIOD-medewerker is als internationaal expert verbonden aan de Group of Experts on Trafficking in Human Beings, een adviesorgaan van de Europese Commissie.

In 2009 werden verschillende zaken rondom arbeidsuitbuiting wereldnieuws, zoals de 107 Mexicaanse werknemers die onder een mensonwaardig regime in een lederfabriek werkten (verstopt in een drugsafkickkliniek), gelokt waren met valse beloftes maar als beloning na zestien uur per dag slechts bedorven voedsel kregen (23 verdachten aangehouden); of de vijftien kinderen uit Kirgizië in de leeftijd van elf tot zeventien jaar, die in een illegale textiel fabriek in Rusland twaalf uur per dag moesten werken, in barakken woonden, tweemaal daags wat brood kregen en € 115 per maand verdienden.

Indonesische 'kroepoekbakkers'

Bij doorzoeken van panden in Den Haag, Rotterdam en Gouda heeft de SIOD enige tientallen illegale vreemdelingen aangetroffen die te werk waren gesteld in de voedsel-verwerking voor Indonesische horeca. In totaal zijn tien personen gearresteerd. Zij zouden zich schuldig hebben gemaakt aan mensenhandel, mensensmokkel, het huisvesten en tewerkstellen van meer dan 35 illegale vreemdelingen uit Indonesië.

In een bovenwoning te Den Haag leefde een aantal illegale werknemers onder erbarmelijke omstandigheden. Zij maakten daar in provisorisch ingerichte keukens voedsel klaar voor een Indische toko. Op het moment van de doorzoeking lagen etenswaren te drogen op verwarmingselementen. De elektrische bedrading lag open en bloot. De werknemers sliepen op matrassen in diverse kleine ruimten boven de keukens, tussen het ongedierte. Naderhand zijn nog negen illegale vreemdelingen staande gehouden en heeft een aantal werknemers zich vrijwillig gemeld. Verschillende vreemdelingen hebben zelf aangegeven slachtoffer van mensenhandel te zijn. Zij zijn opgevangen door het Coördinatiecentrum Mensenhandel.

Op 3 mei 2010 is vonnis gewezen in de zaak tegen de hoofdverdachte⁶. De rechtbank veroordeelde deze tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 4 jaar. De rechtbank overwoog daarbij onder andere dat verdachte zich schuldig heeft gemaakt aan één van de ernstigste vormen van uitbuiting.

In een bovenwoning te Den Haag leefde een aantal werknemers onder erbarmelijke omstandigheden. Zij maakten daar in provisorisch ingerichte keukens voedsel klaar voor een Indische toko.

Foto: © SIOD

Chinese beautybranche

Door de toenemende internationalisering neemt de grensoverschrijdende aanpak van fraudebestrijding en georganiseerde criminaliteit een belangrijke plaats in. Met name bij de bestrijding van arbeidsuitbuiting zoekt de SIOD de samenwerking met internationale partners. De SIOD heeft in 2009 geparticipeerd in een project waarbij op basis van een aantal opsporingsonderzoeken inzicht is verkregen in arbeidsuitbuiting in de Chinese beautybranche in ons land. De opsporingsinformatie is gedeeld met de Europese lidstaten door middel van de participatie aan de Analytical Workfile Phoenix van Europol. De SIOD werkt samen met Europol voor zijn informatiebemiddeling. De Dutch Desk van Europol biedt de SIOD diensten aan om internationale opsporingsinformatie uit te wisselen. Namens de gezamenlijke bijzondere opsporingsdiensten is bij de Dutch Desk een liaisonmedewerker gedetacheerd.

Nationaal

Art. 273f WvSr, het artikel waarin mensenhandel strafbaar is gesteld, noemt als middel expliciet de dwang, (dreiging met) geweld, afpersing, fraude of misleiding, en kent een strafmaat van acht jaar (deelname aan) tot achttien jaar (de dood tot gevolg hebbend).

'Doorbraakarrest' Hoge Raad

Op 27 oktober 2009 heeft de Hoge Raad der Nederlanden een arrest⁷ gepubliceerd dat gezien kan worden als een doorbraakarrest voor arbeidsuitbuiting. Het arrest betreft de eerdere vrijspraak door het Hof in de zaak van Chinese werknemers in een restaurant te Eindhoven. Samengevat komt de Hoge Raad tot de overwegingen dat voorwaardelijk opzet ten aanzien van de omstandigheden een zwaarder opzetvereiste is ten aanzien van uitbuiting (oogmerk van uitbuiting); het feit of het initiatief is uitgegaan van de verdachte is niet een zelfstandig vereiste; het feit dat het slachtoffer door verdachte in een uitbuitingssituatie is gebracht is evenmin een zelfstandig vereiste; weging van de omstandigheden van de casus gebeurt conform de in de Nederlandse samenleving geldende maatstaven te zijn ("mondige arbeider, die in Nederland pleegt te verkeren"); voor de vervulling van de delictomschrijving is het bovendien niet nodig dat het slachtoffer daadwerkelijk wordt uitgebuit (ook richten op profijt van de dader).

Op 6 oktober 2009 is het Hof te Leeuwarden eveneens met een interessante uitspraak gekomen⁸: hierin werd de eerdere vrijspraak voor 273f WvSr van een psychisch hulpverlener van een pgb-cliënte (persoongebonden budget) gecorrigeerd tot veroordeling, vanwege het misbruik van uit omstandigheden voortvloeiend overwicht; oogmerk van uitbuiting door haar in huis te nemen; inbreuk op fysieke en psychische integriteit; bewogen tot huishoudelijke arbeid of diensten; bewogen tot seksuele diensten, ook aan derden; financieel ernstige benadeling van het slachtoffer.

Het is aannemelijk dat de komende jaren, in tegenstelling tot de afgelopen tijd, rechtstreekse veroordelingen voor mensenhandel met het oogmerk van uitbuiting via arbeid of diensten het licht zullen zien, zoals de veroordeling in de zaak rond de Indonesische 'kroepoekbakkers' (zie pagina 18).

Nationaal Rapporteur

In 2009 heeft de Taskforce Mensenhandel, waarin ook het Ministerie van SZW zitting heeft, diverse verbeteracties voor de bestrijding van mensenhandel vastgesteld. In oktober is de zevende rapportage van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel gepubliceerd. Evenals de Europese Commissie heeft de Nederlandse Nationaal Rapporteur Mensenhandel aangegeven dat er een gat bestaat tussen enerzijds wetgeving en beleid, en anderzijds de uitvoering van de bestrijding van mensenhandel.

7 LJN/BL7097, 08/03894

8 LJN/BJ9385, 24-000436-09

Stuurgroep Mensenhandel

De SIOD heeft in juni 2009 een Stuurgroep Mensenhandel in het leven geroepen, die toeziet op de programmatische aanpak van het intake- en selectieproces, de analysewerkzaamheden, de inzet van digitale recherche, de criminele inlichtingeneenheid, de uitvoering en aansturing van opsporingsonderzoeken van de SIOD zelf, en om de beleidsmatige activiteiten zo optimaal mogelijk op elkaar aan te laten sluiten. Hierbij blijven de positie en rechten van de slachtoffers het uitgangspunt: zij dienen als zodanig zorgvuldig te worden geïdentificeerd, en vervolgens goed opgevangen en begeleid. Er is veel geïnvesteerd op het gebied van kennisvergroting (zoals een opleiding voor rechercheurs vanuit het mensenrechtenkader) en aanpassing van middelen. Vaak dient een onderzoek naar arbeidsuitbuiting snel en accuraat te worden opgestart, er dient immers omwille van de slachtoffers direct te worden ingegrepen.

De SIOD heeft in 2009 de eerste stappen gezet om in het rechercheproces structureel aandacht te geven aan het 'plaats delict-management': het van tevoren nadenken over hoe sporen en aanwijzingen op het plaats delict worden veilig gesteld (Hoe zag de werkplek er uit, hoe was de toegankelijkheid?; kon men er vrij in en uit?; onder welke omstandigheden werkten de slachtoffers?; onder welke temperatuur werkten ze?; hoe zagen de slaapvertrekken eruit?)

Internationaal seminar

De SIOD heeft in 2009 een internationaal seminar Laborex-10 voorbereid, waarvoor vertegenwoordigers uit alle EU-lidstaten zijn uitgenodigd. Tijdens de tweedaagse bijeenkomst worden best practices op het terrein van de bestrijding van arbeidsuitbuiting, kennis en ervaringen uitgewisseld. Het seminar heeft plaatsgevonden in februari 2010.

Ketenaanpak mensenhandel Rotterdam

De SIOD is een van de tien partners die deelnemen aan de ketenaanpak mensenhandel Rotterdam. Alle partijen hebben de overeenkomst ondertekend die beoogt op alle gebieden van de criminele keten samen te werken en kennis en informatie uit te wisselen, om daarmee de aanpak (strafrechtelijk, fiscaal en bestuurlijk) van daders te verbeteren. Het convenant regelt ook de zorg en de opvang van slachtoffers van mensenhandel. Het Rotterdamse Actieprogramma Maatschappelijke Integriteit beschrijft de aanpak tegen de onderwereld op het gebied van softdrugs, malafide vastgoed en mensenhandel. Het convenant is een nadere uitwerking van de aanpak van mensenhandel.

Proeftuin

De SIOD neemt deel aan twee proeftuinen arbeidsuitbuiting, te weten in Brabant-Zuid-Oost en Zuid-Holland-Zuid. Proeftuinen zijn innovatieve onderzoeksomgevingen waarbij politie, SIOD en OM niet alleen opsporen met innovatieve opsporingsmethoden, maar waarin ze ook andere partners als gemeentebestuur, Belastingdienst en Kamer van Koophandel betrekken bij de aanpak van mensenhandel. Het gaat om een creatieve onderzoeksomgeving die strak wordt gemonitord. Er wordt verslag uitgebracht aan de Task Force Mensenhandel. Wat in de ene proeftuin geleerd is, wordt ook elders ingezet. De proeftuinen werken op basis van drie uitgangspunten: de programmatische aanpak, het barrièremodel en de bestuurlijke rapportage.

Een zaak die de Nederlandse pers haalde in 2009 was die van de Roemeense aspergestekers, waarin de SIOD naast de politie participeert.

Ghost workers

They locked me in a container for three weeks. No one noticed.

© 2014 Amnesty International. For more on the story, visit www.amnesty.org.

Professioneel en gericht opsporen

- De SIOD stemt met andere SZW-directies de inzet op arbeidsmarktfraude af.
- De Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) van de SIOD en externe CIE-diensten versterken de samenwerking.
- Het Digitaal Expertise Centrum investeert in nieuwe kennis op digitaal forensisch vlak.

Beleidssturing

De SIOD, de Arbeidsinspectie en de directie Arbeidsverhoudingen van het Ministerie van SZW stemmen hun inzet op arbeidsmarktfraude elk jaar met elkaar af. Dat gebeurt (door middel van het zogenoemde 'Columbus'-traject) door informatie bijeen te brengen die verkregen is uit toezichts- en opsporingsactiviteiten en informatie over beleidsmatige ontwikkelingen en ontwikkelingen uit de omgeving.

Branches of gebieden met een verhoogd risico op fraude worden in beeld gebracht.

Vervolgens bepalen de drie directies gezamenlijk welke inzet nodig is in de diverse segmenten van de arbeidsmarkt. De mix van ingezette handhavingsinstrumenten wordt per branche afgestemd op de specifieke problematiek.

Jaarlijks streeft de SIOD ernaar om de helft van de strafrechtelijke onderzoeken nadrukkelijk te richten op de gezamenlijk vastgestelde thema's. In 2009 betrof het de bouw, land- en tuinbouw, horeca, uitzendbureaus en uitbuiting. Van de afgeronde strafrechtelijke onderzoeken vond uiteindelijk 46% binnen de geselecteerde thema's plaats.

Informatiegestuurde opsporing

Informatiegestuurde opsporing (IGO) betekent het maken van keuzes voor de opsporing op basis van inzicht. Strategische keuzes binnen de SIOD worden gebaseerd op uitkomsten van het Columbus-traject (zie hierboven onder Beleidssturing). Om de geselecteerde thema's tactisch in te vullen worden risicoanalyses uitgevoerd en wordt bepaald welke faciliteerders en ondernemingen extra aandacht krijgen.

Ook worden op basis van de gemaakte strategische keuzes de CIE en Account aangestuurd om informatie te vergaren.

Verder krijgt IGO bij de SIOD onder meer gestalte door de betrokkenheid van criminaliteitsanalisten in de projectvoorbereiding van opsporingsonderzoeken. De analisten treden op als sparringpartner van de rechercheurs en leveren alternatieve scenario's voor de vermoede fraudeconstructie.

Daarnaast worden signalen ontvangen door het Informatieknooppunt SZW, periodiek geanalyseerd en gerapporteerd ten behoeve van trendanalyses en concrete opsporingssignalen.

Recherchewerkwijzer

In 2009 is de Recherche Werkwijzer gelanceerd. Deze werkwijzer is de SIOD-kennis- en databank die de recherche in haar dagelijkse werk ondersteunt. Het systeem bevat informatie, afspraken, procedures en richtlijnen. Hierdoor hebben alle medewerkers sneller de beschikking over de laatste informatie.

Programma Versterking Opsporing

De kwaliteitsontwikkeling binnen de Nederlandse opsporing werd in de periode 2006-2009 ondersteund en 'aangejaagd' door het Programma Versterking Opsporing (PVO). Dit verbeterprogramma is voortgekomen uit de evaluatie van de Schiedammer parkmoord. Ook in 2009 waren de vier bijzondere opsporingsdiensten aangesloten bij PVO. Een medewerker van de SIOD was daarvoor als liaison bij PVO gedetacheerd. Door het (door) ontwikkelen van diverse PVO-gerelateerde producten heeft de samenwerking tussen

BOD'en en FP een belangrijke stimulans gekregen. Dit heeft geleid tot meer transparantie in de besluitvorming, gezamenlijke formats, een uniform procesdossier en een centrale opleiding voor tegensprekers⁹.

Criminele Inlichtingen Eenheid

De SIOD beschikt over een eigen Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) die informatie van informanten kan verkrijgen ('informanten runnen') waarbij de informant volledig wordt afgeschermd. De primaire taken van de CIE-rechercheur zijn het verzamelen van criminele inlichtingen bij informanten, het verifiëren van deze inlichtingen en het registreren daarvan.

In 2009 heeft de CIE 114 processen-verbaal verstrekt aan de SIOD-recherche. Hiervan zijn er 81 door de CIE SIOD zelf opgemaakt; de overige 33 zijn verkregen van CIE'en van andere opsporingsdiensten. De samenwerking tussen de CIE SIOD en externe CIE-diensten is verbeterd, hetgeen blijkt uit een toegenomen informatie-uitwisseling. De CIE SIOD heeft 24 processen-verbaal aan externe diensten verstrekt. Het aantal informanten is ten opzichte van 2008 gelijk gebleven.

Digitaal Expertise Centrum

De SIOD-expertise op het vlak van digitaal forensisch onderzoek is ondergebracht bij het Digitaal Expertise Centrum (DEC). De inbreng van expertise en ondersteuning richt zich op het primaire rechercheproces van zowel de SIOD als van ketenpartners. In 2009 heeft het DEC tien keer ondersteuning verleend aan ketenpartners. Doordat de prioriteit bij de SIOD-werkzaamheden lag heeft het DEC in 2009 veel gemeentelijke aanvragen voor ondersteuning moeten afwijzen.

Digitaal Rechercheren is bij de SIOD een vast onderdeel van het rechercheproces. In 2009 is er naast de technische ondersteuning tijdens een opsporingsonderzoek extra aandacht besteed aan de ondersteuning in de intake- en selectiefase. De rechercheurs kunnen binnen het digitaal onderzoeksnetwerk op hun eigen werkplek de digitale data doorzoeken. De SIOD heeft in 2009 een digitaal technisch specialist op elk kantoor aangewezen, zodat de expertise en de continuïteit gewaarborgd zijn.

Digitaal forensisch onderzoek is een continu innovatief proces, want de ontwikkelingen op dit gebied staan niet stil. De tendens is dat er steeds meer convergentie van technologieën plaatsvindt. Digitale gegevensdragers worden multifunctioneler en kunnen zich in verschillende hoedanigheden manifesteren, waarbij de capaciteit om data op te nemen en te kunnen verwerken sterk toeneemt. Het DEC werkt daarom voortdurend aan het op peil houden van het vereiste kennisniveau op digitaal forensisch vlak.

.....
⁹ Tegenspraak is het intern georganiseerd op een gestructureerde wijze doorlopend toetsen van beslissingen door niet bij het onderzoek betrokken medewerkers en voorkomt tunnelvisie.

Samen staan we sterk

- De SIOD bouwt het netwerk van samenwerkingspartners verder uit.
- De SIOD participeert in het landelijk convenant Decentrale aanpak georganiseerde criminaliteit.
- De SIOD werkt met de drie andere bijzondere opsporingsdiensten en de politie aan een betere informatie-uitwisseling.

Uitbreiding van het SIOD-netwerk

Het jaar 2009 heeft voor de SIOD primair in het teken gestaan van een actief en doelmatig netwerk en het binnenhalen van signalen. Op basis van een model waarbij onder meer de themakeuze van de SIOD een rol speelt, is bepaald met welke frequentie en op welk niveau gecommuniceerd wordt met de Arbeidsinspectie, de FIOD-ECD, de (landelijke) Vreemdelingenpolitie en de IND. Naast deze vier partners heeft het team Account in 2009 de samenwerking gezocht met 21 andere (overheids)instellingen en samenwerkingsverbanden.

Decentrale aanpak georganiseerde misdaad

Namens het Ministerie van SZW neemt de SIOD deel aan de uitvoering van het landelijk convenant decentrale aanpak georganiseerde criminaliteit. Dit convenant beoogt een geïntegreerde aanpak van georganiseerde misdaad te faciliteren, onder regie van het lokale bestuur. Een van de afspraken uit het convenant betreft het ontwikkelen van Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC). De RIEC's richten zich op de bestuurlijke aanpak van de volgende thema's:

- mensenhandel
- georganiseerde hennepcultuur
- misbruik van vastgoed voor criminele doeleinden
- witwassen / onverklaarbaar vermogen

De SIOD is actief betrokken bij de RIEC's die investeren in het thema Mensenhandel.

Samenwerking bijzondere opsporingsdiensten

Samenwerking tussen de vier bijzondere opsporingsdiensten (FIOD-ECD, AID-DO, VROM-IOD en SIOD) vindt plaats op strategisch, tactisch en operationeel niveau in diverse overleggen.

In 2009 heeft het Platform BOD'ën zich gebogen over de invulling van het begrip 'free flow of information' binnen het opsporingsdomein in het kader van de Wet politiegegevens. Hiervoor zijn twee pilots gestart met de politie en hebben de bijzondere opsporingsdiensten elkaar geholpen bij de implementatie van de Wet politiegegevens.

De bijzondere opsporingsdiensten hebben het voornemen om een gezamenlijke applicatie aan te schaffen die het primaire opsporingsproces beter kan ondersteunen en die de informatie-uitwisseling versterkt.

Het Platform heeft een uniform niveau van informatiebeveiliging vastgesteld, waarbij het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksoverheid voor bijzondere informatie (Vir-bi) het uitgangspunt is.

Op tactisch niveau is er samengewerkt om gezamenlijke kwaliteitsverbeteringen door te voeren, die afkomstig zijn uit het Programma Versterking opsporing en vervolging, de problematiek van informatie over geheimhouders, de Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen (WIVVG) en regels over de bijstand van een raadsman tijdens het verhoor.

Op operationeel niveau neemt de SIOD vanuit doelmatigheidsoverwegingen deel in een gezamenlijk observatieteam dat beheersmatig is ondergebracht bij de FIOD-ECD.

Klachtbehandeling

De Klachtencommissie BOD adviseert de directeur SIOD in de afhandeling van klachten. Betrokkenen in een SIOD-onderzoek kunnen een klacht indienen indien zij menen onheus te zijn bejegend door een opsporingsambtenaar.

De commissie bestaat uit onafhankelijke leden en een onafhankelijke voorzitter. De rol van de SIOD is beperkt tot het minnelijk schikken inzake klachten, het doorgeleiden van klachten naar deze commissie en het lering trekken uit klachten voor interne processen.

In 2009 is één klacht ingediend bij de SIOD. De afhandeling van deze klacht vindt plaats in 2010.

Diensten voor derden

- De SIOD ondersteunt gemeenten bij de opsporing in het kader van de Wet Werk en Bijstand.
- Voor het Ministerie van OCW verricht de SIOD onderzoek naar de misbruikrisico's van de uitwonendenbeurs voor studenten.
- De SIOD stelt risicoanalyses op voor de Interventieteams.
- Het Ministerie van BZK legt de opsporingstaak met betrekking tot de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers neer bij de SIOD.

SIOD ondersteunt gemeenten

Op basis van de uitkomsten van de evaluatie van een pilot in Arnhem en de inventarisatie van verzoeken om ondersteuning vanuit gemeenten, is een opzet ontwikkeld voor structurele inrichting van de samenwerking tussen gemeenten en de SIOD. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de vereniging van directeuren van gemeentelijke sociale diensten, Divosa, staan positief tegenover de ondersteuning door de SIOD aan gemeenten.

Op grond hiervan heeft de staatssecretaris voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid besloten gemeenten toe te staan – op vrijwillige basis en naar eigen behoefte – om van de SIOD-expertise gebruik te maken.

De SIOD kan ondersteuning bieden door digitale expertise of risicoanalyse uit te voeren voor gemeenten¹⁰ of door in opdracht van gemeenten alle strafrechtelijke onderzoeken uit te voeren.

In november 2009 zijn de gemeente Arnhem en de SIOD overeengekomen om de samenwerking te continueren. Al tijdens de pilot is de SIOD voor de gemeente zeventig opsporingsonderzoeken gestart en is bij 52 afgeronde onderzoeken voor 1,4 miljoen euro aan uitkeringsfraude opgespoord.

In de loop van 2009 zijn gesprekken gevoerd met de Sociale Dienst Drechtsteden. Dit heeft in januari 2010 geresulteerd in de ondertekening van een dienstverleningsovereenkomst.

Verwerken en doorzetten van meldingen van Informatieknooppunt SZW

Het Informatieknooppunt SZW (IKP) veredelt en verdeelt (mogelijke) fraudemeldingen. Het IKP heeft in 2009 2186 meldingen binnengekregen, 374 minder dan in 2008. Van de IKP-meldingen zijn er 386 naar het UWV, 129 naar de AI en 159 naar de SIOD doorgeleid. De rest van deze meldingen zijn gestuurd naar de andere ketenpartners zoals de SVB en Regionale Coördinatiepunten Fraudebestrijding (RCF's).

Naast de meldingen op het gebied van fraude in de sociale zekerheid is het ook opmerkelijk dat er steeds meer meldingen binnenkomen op het gebied van illegaliteit en schijnhuwelijken in Nederland. Op dit gebied zijn er maar liefst 250 meldingen binnengekomen bij het IKP. Met het oog op expertise-uitwisseling op het gebied van illegaliteit zal gekeken worden naar een mogelijkheid tot samenwerking met de IND.

Onderzoek verricht voor OCW naar uitwonendenbeurs

De SIOD heeft in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) onderzoek verricht naar de misbruikrisico's van de uitwonendenbeurs voor studenten. De aanleiding hiertoe vormden diverse signalen dat studenten zich op grote signaal als uitwonend (bijvoorbeeld bij familie) zouden laten registreren, terwijl zij feitelijk nog bij hun ouders thuis woonden. In het kader van het onderzoek is een inventarisatie gemaakt van de misbruikrisico's gebaseerd op een analyse van de wet- en regelgeving, de bij de uitvoering betrokken instanties en de wijze waarop toezicht en sanctionering zijn geregeld. Er worden aanbevelingen gedaan die zich richten op het beter kunnen vaststellen en controleren waar de student feitelijk woonachtig is, op de invoering van een bestuurlijke boete en op het hanteren van handhavingscommunicatie.

.....
¹⁰ De noodzakelijke capaciteitsuitbreiding van 12 fte is door de Ministerraad op 12 mei 2010 goedgekeurd.

Uitvoeren van risicoanalyses voor interventieteams

De SIOD neemt deel aan de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI). Analisten van de SIOD ondersteunen de interventieteams met risicoanalyses, zodat de partners (Belastingdienst, AI, UWV, gemeenten, SVB, OM en politie) in staat zijn effectieve en gerichte controles uit te voeren in bepaalde branches en stedelijke gebieden. In 2009 hebben de SIOD-analisten 27 analyse-ondersteuning geleverd. Deze ondersteuning had betrekking op het in kaart brengen van personen en bedrijven die zich mogelijk schuldig maken aan regelovertreding.

In 2009 heeft de SIOD extra aandacht besteed aan de zogenoemde wijkgerichte projecten. Aan de hand van voorspellende fraude-indicatoren wordt een inschatting gemaakt van wie zich in een probleemwijk schuldig maken aan fraude, criminaliteit en overlast. In dit kader is de SIOD gevraagd risicoanalyses uit te voeren ten behoeve van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) naar horecaondernemingen.

Profielen ontwikkeld ter ondersteuning van interventieteams

Het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) heeft in september 2006 een nieuw, op de Wet Bescherming Persoonsgegevens gebaseerd, toetsingskader voor bestandskoppelingen bij fraudebestrijding vastgesteld. Dit toetsingskader hanteert het CBP bij de beoordeling van de rechtmatigheid van bestandskoppelingen. Het kader houdt in dat koppeling van bestanden in de controlefase alleen mag plaatsvinden indien subjecten zijn geselecteerd op basis van een goed onderbouwd selectieprofiel. Alleen de gegevens van personen die aan het selectieprofiel voldoen, mogen worden gekoppeld.

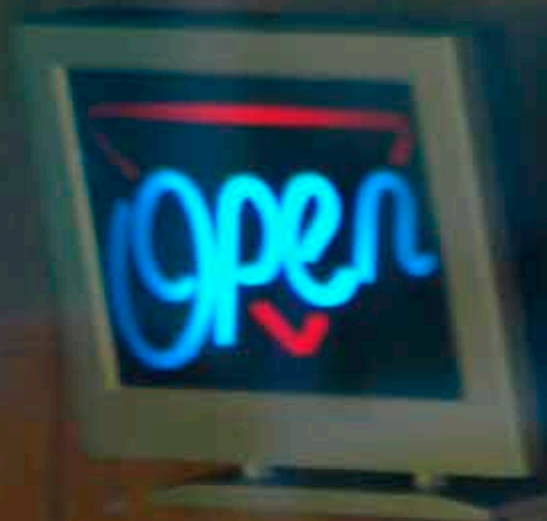
Naar aanleiding van gemaakte afspraken tussen de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI) en het CBP eind 2007 is de SIOD gestart met het zogenoemde Black Box-project. In het kader van dit project heeft de SIOD profielen ontwikkeld om risicovolle personen te selecteren.

Op het terrein van de Black Box-techniek is voortgang geboekt. Gegevens worden nu anoniem gekoppeld en alleen de resultaten van personen met een hoog risico worden teruggeleverd voor controledoelinden. In 2010 zullen de bevindingen van het Black Box-project gepresenteerd worden.

Opsporingstaak ten behoeve van Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers

De Algemene Rekenkamer heeft in haar rechtmatigheidsonderzoek over 2006 geconstateerd dat Appa-uitkeringen (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers; uitkeringen bij ontslag, voortgezet bij gedeeltelijke invaliditeit) van onder andere ministers, staatssecretarissen en leden van de Tweede Kamer en het Europees parlement sinds 1 april 2006 niet meer sluitend worden gehandhaafd. De Algemene Rekenkamer adviseerde de opsporingstaak neer te leggen bij de SIOD gelet op de aard van de regeling, de specifieke deskundigheid van de SIOD op dit terrein en het feit dat de politieke gevoeligheid van deze vorm van uitkeringsfraude om een zorgvuldige afhandeling vraagt.

In 2009 zijn definitieve afspraken gemaakt tussen het Ministerie van BZK, het FP en de SIOD over hoe deze taak voor de SIOD verder wordt vormgegeven. De ministeriële regeling (Regeling toedeling opsporingstaken Appa) is vervolgens gepubliceerd in de Staatscourant van 11 februari 2010.

Afkortingen

AI	Arbeidsinspectie
AID-DO	Algemene Inspectiedienst van het Ministerie van LNV / Dienst Opsporing
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
ATW	Arbeidstijdenwet
AWr	Algemene wet inzake rijksbelastingen
Bibob	Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BOD	Bijzondere Opsporingsdienst
CBP	College Bescherming Persoonsgegevens
CIE	Criminele Inlichtingen Eenheid
CSO	Centraal Selectie Overleg
DEC	Digitaal Expertisecentrum
EMM	Expertisecentrum Mensenhandel Mensensmokkel
FIOD-ECD	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst – Economische Controledienst
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
FP	Functioneel Parket van het OM
IGO	Informatiegestuurde Opsporing
IKP	Informatieknooppunt SZW
I&I	Informatie & Intelligence
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
KMar	Koninklijke Marechaussee
LJN	Landelijk Jurisprudentienummer
LSI	Landelijke Stuurgroep Interventieteams
NP	Natuurlijke personen
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OM	Openbaar Ministerie
PCIB	Planning, Control en Interne Bedrijfsontwikkeling
PVO	Programma Versterking Opsporing
RCF	Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding
RIEC	Regionaal Informatie- en Expertisecentrum
RP	Rechtspersonen
SIOD	Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
SKO	Strategie, Ketensamenwerking en Opsporingsondersteuning
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
Vir-bi	Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksoverheid voor bijzondere informatie
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM-IOD	VROM-Inlichtingen- en Opsporingsdienst
WAV	Wet arbeid vreemdelingen
WML	Wet op het minimumloon
WvSr	Wetboek van Strafrecht

Uitgave

Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 90801
2509 LV Den Haag

Anna van Hannoverstraat 4
2595 BJ Den Haag

Telefoon: 070-349 33 33
www.siod.nl

Samenstelling

Afdeling Strategie, Ketensamenwerking en
Opsporingsondersteuning (SKO)

Fotografie

Henk Schaaf (tenzij anders vermeld)

Vormgeving en productie

Vijfkeerblauw | S29 281610
Augustus 2010

